

Posudek diplomové práce:

Hana HATOVÁ, Sbíрка rukopisů a starých tisků muzea ve Strakonících.

Filosofická fakulta Jihočeské university v Českých Budějovicích, Ústav archivnictví a pomocných věd historických, České Budějovice 2011, 358 stran.

Bc. Hana Hatová si již pro svou bakalářskou práci vybrala soupis rukopisů a především starých tisků farní, resp. děkanské knihovny v Petrovicích u Sušice a soupisové práci zůstala věrná i v práci diplomové, i když tentokrát zpracovala sbírku v mnoha ohledech odlišnou, nacházející se v dnešním Muzeu Středního Povltaví ve Strakonících, které vzniklo v souvislosti s přípravou Národopisné výstavy československé v roce 1895.

Výsledná diplomová práce sestává z pěti kapitol. Úvod (s. 7 – 11) je standardně věnován stanovení cílů práce a poté kritice pramenů a literatury – i když hlavním pramenem je sama sbírka, jejíž rozbor je uveden v dalším textu. Autorka kromě toho stručně rekapituluje vznik muzeí a jejich knihoven v českých zemích a dále přibližuje a hodnotí jak literaturu k samotnému muzeu, vedle nedávno vzniklých studentských prací B. Jirsové většinou úzce regionální, tak obecněji zaměřenou a týkající se Strakonice či dějin knihoven a knihovnědy, nechybí ani upozornění na nejnovější literaturu věnovanou modlitebním knihám; zřejmě nedopatřením chybí zmínka o základní literatuře kodikologické.

Druhá kapitola se zaměřuje na samotné strakonické muzeum a přináší jeho možná až příliš stručné dějiny (s. 12 – 15), jak ale autorka vysvětluje v Úvodu, je to dáno právě existencí již několika předchozích zpracování. Poněkud více se v další kapitole soustřeďuje na dějiny a vývoj muzejní knihovny (s. 16 - 20) a kromě vlastní historie přibližuje také stanovy muzejní společnosti a muzejního spolku, konkrétně jejich části týkající se „sbírky knih různého obsahu, listin, map ap.“ a povinností knihovníka. Nesrovnatelně rozsáhlejší je však oproti tomu čtvrtá kapitola, která představuje jádro diplomové práce H. Hatové, je věnována samotné sbírce rukopisů a starých tisků strakonické muzejní knihovny a přináší její důkladný a rozsáhlý rozbor (s. 21 – 80); s ohledem na to je tato kapitola rozčleněna na řadu podkapitol, přičemž lze rozlišit dvě základní části, věnované jednak rukopisům, jednak starým tiskům. Rukopisnou sbírku (s. 21, resp. 23 – 37) autorka rozdělila na rukopisy s náboženskou tematikou (57 svazků), v níž převažují modlitební knihy, navíc v češtině, a rukopisy s nenáboženskou tematikou (26 svazků); více se přitom soustředila na rukopisy první skupiny a podala jejich vnější i vnitřní charakteristiku. Vedle jednoho prvotisku (s. 38 - 40, s důkladnou obecnou informací) však knihovna strakonického muzea sestává především ze starých tisků, které dnes dosahují počtu 862 knižních jednotek; z nich se autorka zaměřila na tisky vydané do roku 1800 a svému zkoumání nakonec podrobila 291 titulů, k nimž následně vypracovala soupis. Tento mezník překročila pouze v souvislosti s informací o tiscích, které byly vystaveny právě na Národopisné výstavě československé (s. 63 – 64). Část věnovaná starým tiskům (s. 41 – 80) je zpracována důkladněji, kromě jazykového rozboru se v ní autorka důkladně zabývala dobou a místem vydání, tiskaři a nakladateli, proveniencemi (tj. vlastnickými poznámkami, exlibris či razítky) a zejména provedla detailní tematický rozbor, přičemž vyčlenila dva významnější celky – knížky lidového čtení a kramářské tisky. Stručnou rekapitulaci výsledků práce přináší Závěr (s. 81 – 82).

Svou práci doplnila H. Hatová nejen obligátním seznamem pramenů a literatury (s. 89 – 93) a seznamem zkratk (s. 94), ale i četnými přílohami v podobě tabulek, grafů a

fotografických reprodukcí, opatřenými vzorně též seznamem (s. 95 - 117). Vyzdvihnout bych v tomto případě chtěla zvláště tabulky, zachycující počty starých tisků podle jazyků a doby vydání, přehledy titulů starších tisků vydaných v 16. a 17. století, místa vydání, konkordanci starých a nových signatur s uvedením odkazů na Knihopis, obsáhlý přehled tisků, které naopak Knihopis nezachycuje nebo seznamy tisků, které jsou obsaženy v německých databázích VD16 a VD17. Zejména posledně uvedené tabulky, náročné na čas a předpokládající orientaci v příslušných příručkách, představují cenné výsledky, využitelné i obecně. Text práce vhodně doplňují i grafy znázorňující jazykovou skladbu zkoumaných starých tisků, jejich časové rozložení a místa jejich vydání, stejně jako četné vybrané obrazové ukázky rukopisů a tisků či razítek.

Nejrozsáhlejší část diplomové práce Bc. Hany Hatové ovšem tvoří soupis sbírky 83 rukopisů a 291 starých tisků (celkem tedy 374 knihovních jednotek), který zaplňuje plných 240 (nenormovaných!, byť ne vždy – v případě rukopisů - zcela zaplněných) stran (s. 118 – 358). Soupisu, resp. jak autorka uvádí, „seznamům“, předchází komentáře, které však jsou umístěny poněkud nezvykle již za Závěrem práce (s. 83 – 88), i když by bylo vhodnější je předřadit soupisu; to však je spíše formální nedostatek. Soupis je dále rozčleněn tak, jak je uvedeno již v textu práce – nejprve jsou zařazeny náboženské (s. 118 – 176), poté nenáboženské rukopisy (s. 177 – 203), nakonec následuje soupis starých tisků (s. 204 – 358). Celek prozrazuje, že staré tisky jsou autorce přece jen poněkud bližší a jejich popis zvládá naprosto bravurně, zatímco k popisu rukopisů je možno vznést některé připomínky – např. není vždy uveden typ písma (M1), ale pouze počet písmařských rukou nebo kvalita inkoustu (M3), přípisky jsou uvedeny u názvu práce, ale ne u vlastnických poznámek (M2), apod. Nedostatkem, znesnadňujícím odkaz, je také chybějící souvislé číslování rukopisů, které zřejmě bylo opomenuto v závěrečné fázi práce, i když soupis tisků čísla obsahuje. Těmito připomínkami bych ale nechtěla znevažovat jinak velmi kvalitní a záslužnou práci H. Hatové – připomínám, že právě práce s rukopisy s sebou nesla nutnost jejich paleografického zvládnutí, identifikace typů rukopisů, mnohdy i časového zařazení (byť s oporou v muzejní dokumentaci, ne vždy ovšem vyhovující). Výsledný soupis tak bude užitečný nejen samotnému Muzeu Středního Povltaví ve Strakonících, ale i zpracovatelům příslušného svazku *Repertoria rukopisů 17. a 18. století z muzejních sbírek v Čechách*.

Muzejní sbírky rukopisů a starých tisků představují specifické celky, jejichž vznik byl obvykle podnícen konkrétní osobností či událostí a které zcela odrážející víceméně sběrný (spíše než sběratelský) způsob vzniku; svým výsledným obsahem mohou být jak velice heterogenní, tak naopak, alespoň zčásti, velmi stereotypní (jako příklad by mohly sloužit právě rukopisy modlitebních knih, či kramářské písně a knížky lidového čtení, zachycené i v případě strakonického muzea). Z hlediska knižní kultury sice mohou takové muzejní rukopisné a knižní sbírky obsahovat zajímavé tituly, jejich nekompaktní charakter však nedovoluje takové zpracování jako postupně vznikající tematická knihovna, např. farní nebo jinak profesní. Tato skutečnost se dle mého soudu do jisté míry odráží i v předkládané diplomové práci, i když ji samozřejmě nelze klást za vinu autorce, která byla v možnostech zpracování poněkud omezena.

Diplomová práce má jasnou a logicky vystavěnou strukturu, nevykazuje zásadní formální nedostatky a postrádá i gramatické či stylistické chyby. Zpracovaný soupis sbírky rukopisů a zejména starých tisků pak představuje velmi kvalitní pomůcku, v níž autorka

prokázala nejen zvládnutí zásad popisu a zkušenost s tímto typem (kodikologické a knihovědné) práce, ale i znalosti paleografické, jazykové aj. Diplomová práce Bc. Hany Hatové tak představuje cenný příspěvek ke zpracování rukopisů a starých tisků, který je využitelný, jak již jsem zmínila, nejen jako kvalifikační práce, dle mého soudu jednoznačně splňuje nároky kladené na tento typ prací, a proto ji ráda doporučuji k obhajobě a zejména s ohledem na rozsah a zpracování soupisu navrhuji klasifikovat stupněm **v ý b o r n ě**.

V Praze dne 28. srpna 2011

Doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.